

Vlag!

Nr 18, voorjaar 2016

Voortzetting van Vexilla Nostra (1966) Vlaggenlijn (1998)

Periodiek van het Vlaggenmuseum Nederland, Vlaggenparade Rotterdam en de
Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde (NVV)

Erasmusweek
Rotterdam

Nederlandse
Vereniging voor
Vlaggenkunde
50 jaar

Unicef
Unite for
children

Op zaterdag 19 maart jl. kwamen zo'n 40 leden, vrienden en contacten van de Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde bij de Vlaggenparade aan de Boompjes in Rotterdam bij elkaar om met een bijzonder vlaghijsmoment, omlijst met mooie woorden, te vieren dat de vereniging precies 50 jaar geleden werd opgericht.

1966 Zo nam ook voorzitter Joost Schokkenbroek het woord. "Een lofwaardig initiatief van een klein clubje mensen leidde in 1966 tot de oprichting van de NVvV. Klaes Sierksma was de drijvende kracht achter het genereren van belangstelling voor vlaggenkunde en het bijeen brengen van geïnteresseerden in wat toen nog banistisch werd genoemd. Vier jaren eerder, in 1962, na het verschijnen van zijn Nederlands Vlaggenboek, namen nogal wat belangstellenden contact op met Sierksma, die op zijn beurt in 1965 de vlaggenliefhebbers uitnodigde voor deelname aan het eerste internationale vlaggencongres in Muiderberg, waarvan hij de organisator was. Samen met een aantal deelnemers van het congres richtte Sierksma een half jaar later, op zaterdag 19 maart 1966, de NVvV op tijdens een bijeenkomst van vlaggenliefhebbers in het hoofdkantoor van het Nederlandse Rode Kruis in Den Haag."

Vexilla Nostra en Vlag! "Vanaf het prille begin heeft de NVvV gedurende 42 jaar een blad uitgegeven onder de titel Vexilla Nostra (onze vlag). Formaat en vormgeving zijn in de loop der jaren diverse keren gewijzigd. Als gevolg van het samengaan van Vereniging en Stichtingen in 2008 werden het tijdschrift van de Stichting Vlaggenparade Rotterdam en Vexilla Nostra samengevoegd tot één blad in groot formaat met kleurendruk: Vlag! "

Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde 50 jaar

Daan van Leeuwen (v.l.n.r.),
Gerrit Evers en
dr. Willem van Ham –
leden die alledrie bij de
oprichting van de vereniging
waren – hebben zojuist de NVvV-
vlag overhandigd aan het jongste lid
Fin Kerssies (r) die hem naar grote hoogte hijst.

ICV 25 “Eén van de meer recente hoogtepunten in het bestaan van de Vereniging was de organisatie, samen met de Stichtingen, van het grote internationale vlaggenkundige congres in Rotterdam in 2013. Ongeveer 140 deelnemers uit tientallen landen kwamen niet al te ver van hier bij elkaar om gedurende ongeveer een week te delibereren over onderzoek, publicaties en samenwerking. Het congres was een groot succes, waarmee wij de NVvV weer eens stevig op de vlaggenkaart hebben gezet.”

De huidige NVvV “Binnen de beperkte middelen die wij hebben op financieel terrein en qua ledenbestand (de vereniging telt zo’n 100 leden) mag ik constateren dat wij een redelijk actieve vereniging hebben. In ieder geval één keer per jaar heeft de Algemene Ledenvergadering plaats; altijd wordt deze vergadering gecombineerd met een bezoek aan een fraai museum met mooie expositie.”

Hulpwetenschap “In de maatschappij bestaat belangstelling voor vlaggen. Het is onze taak als vereniging die belangstelling te onderkennen en infrastructuur te bieden voor het wereldkundig maken van onderzoeksresultaten. Laat zien dat vlaggenkunde een belangrijke hulpwetenschap is en dat studie van vlaggen inzicht biedt in historische tradities en hedendaagse maatschappelijke trends – of het nu lokale of landelijke verenigingen betreft of de gemeentelijke, provinciale en landelijke politiek.”

Vlaggenparade Namens de Vlaggenparade Rotterdam (VPR) en het Vlaggenmuseum Nederland (VMN) sprak oud-voorzitter/secretaris Hans Horsting. Hij maakte duidelijk waarom ook zij een beetje jarig zijn: omdat de NVvV formeel de vereniging van Vrienden van de Vlaggenparade en van het Vlaggenmuseum Nederland is en met haar vlaggenexpertise inhoudelijk een bijdrage levert aan Parade en Museum.

Hij noemt een viertal zaken:

- Hoewel het oprichten van een binnenmuseum nog niet is gelukt, wordt wel het gezamenlijk bezit dat nu is opgeslagen geordend, geregistreerd, gedigitaliseerd. [De digitale ontsluiting is van grote betekenis. Fin Kerssies, Ina Potiek, Davied van Berlo, drie nieuwe NVvV-leden, en Theun Okkerse werken op dit moment aan de website. red]
- Het gezamenlijke blad *Vlag!* dat de uitgaven *Vexilla Nostra* en *Vlaggenlijn* verving, tweemaal per jaar verschijnt en dat keurig door beide ‘partijen’ voor de helft wordt gevuld onder leiding van een uiterst plezierig redactieteam.
- Voor NVvV en VPR is het een goed gebruik geworden om tweemaal per jaar het ‘drie besturenoverleg’ te heb-

Joost Schokkenbroek, NVvV voorzitter

Hans Horsting, Vlaggenparade Rotterdam

Roelof Prins, directeur Verre Bergen

Theun Okkerse, NVvV -vlag

ben voor bijpraten en bijsturen van het beleid van VPR, VMN en NVvV.

- En het Wereldvlaggencongres 2013 dat gezamenlijk werd binnengehaald en georganiseerd. Inhoudelijk vooral gedragen door de NVvV en organisatorisch/administratief/ financieel door de VPR. Een prima congres met zelfs een positief financieel resultaat.

De Verre Bergen Daarna nam Roelof Prins namens Stichting De Verre Bergen, die de Parade financieel steunt, het woord. Hij bekende niet veel van vlaggen zelf te weten maar wel het belang van de Vlaggenparade voor Rotterdam te zien; een plek waar iedere Rotterdammer zich kan herkennen omdat ieders vlag er wappert. Maar ook omdat de Vlaggenparade extra aandacht genereert voor de vele maatschappelijke activiteiten die De Verre Bergen ondersteunt.

Vereningsvlag De NVvV medeoprichters Van Leeuwen, Evers en Van Ham overhandigden de verenigingsvlag aan het jongste lid Kerssies die hem in de hoge (ere)mast van de Parade hees, waarna een applaus van de aanwezigen volgde. Theun Okkerse lichtte het ontwerp van de verenigingsvlag toe en waarom dertig jaar geleden de oude gegeerde vlag vervangen werd door een frisse, neutralere vlag; de driehoekige wimpelvormen maakt het spelen van de wind zichtbaar in vrolijk gewapper en verwijst met de kleuren naar meerbanige vlaggen uit de Nederlandse (vlaggen)geschiedenis.

Toast Daarna keerden allen terug naar de uitspanning om het glas te heffen op de toekomst van de NVvV.

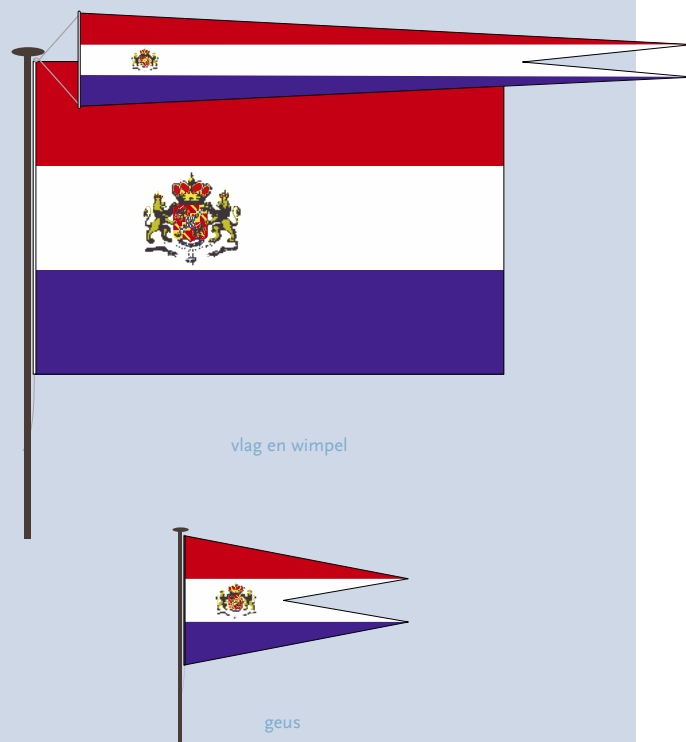
1814: Soeverein vorst Willem onder de indruk van ontvangst bereid aan tsaar Alexander I van Rusland

Speciale vlaggen, wimpels en geuzen als dankjewel voor Zaandam

In de zomer van 1814 kwam de Russische keizer Alexander I zelf kijken welke Nederlandse gebieden zijn kozakken een half jaar eerder van de Fransen hadden bevrijd. Tijdens die triomftocht deed hij ook Zaandam aan, waar hij een groots onthaal kreeg. Als dankjewel schonk soeverein vorst Willem Frederik, de latere koning Willem I, de stad twee sets vlaggen, wimpels en geuzen met daarop zijn wapen. Deze volstrekt unieke dundoeken (Afb. 1) zijn zeker nog tot 1826 gebruikt. Ze zijn nergens meer te vinden, maar wel te reconstrueren.

Door Jos Poels

Zaandam, tegenwoordig hoofdplaats van de Noord-Hollandse gemeente Zaanstad, ontstond in 1811 toen Nederland Frans was. Zaandam kwam toen voort uit de samenvoeging van West- en Oostzaandam. Namen die vertellen op welke oever van de Zaan de plaatsen lagen. Die rivier was de levensader van de Zaanammers, die hen via het IJ en de Zuiderzee toegang verschafte tot de rest van de wereld. In het begin van de 17e eeuw ontwikkelde zich langs de Zaan een

Afb. 1. Reconstructie van de vlaggen, geuzen en wimpels, die soeverein vorst Willem op zijn verjaardag van 1814 schonk aan de admiraliteiten van de Binnen- en Buitenzaan in Zaandam, als dank voor de geweldige ontvangst die ze de Russische keizer Alexander I die zomer hadden bereid. (RECONSTRUCTIE THEUN OKKERSE)

groot molengebied. De Zaanse windmolens zaagden onder meer geïmporteerd hout, dat niet alleen werd gebruikt in de scheepsbouw, maar ook voor de bouw van molens, pakhuizen en woningen.

De Russische tsaar Peter de Grote woonde in de zomer van 1697 een week in Zaandam om er het vak van scheepsbouwer te leren. Het huis waar hij logeerde, bleef als relikwie bewaard. Het Czaar Peterhuisje ontwikkelde zich tot de eerste toeristische attractie van Zaandam. Het is nog altijd een plek die Russen aandoen die naar Nederland komen.

Frankrijk had vanaf 1795 beetje bij beetje de Republiek der Verenigde Nederland ingelijfd. Als laatste werd in 1810 het Koninkrijk Holland door Napoleon bij diens keizerrijk gevoegd. Die annexatie duurde niet lang, want bij de Volkerenslag bij Leipzig in 1813 dolven de Fransen het onderspit. Ze vluchtten terug naar Frankrijk, en werden daarbij achterna gezeten door Russische kozakken. En passant bevrijdden die de door Frankrijk ingelijfde gebieden. Zo kwamen ze in het gebied wat nu Nederland is.

Oranjetelg Willem Frederik, zoon van de laatste stadhouder Willem V, keerde op 30 november 1813 terug uit

ballingschap in Engeland. De erfprins kreeg van het Voorlopig Bewind van Gijsbert Karel, graaf van Hogendorp en Frans Adam van der Duyn van Maasdam het aanbod staatshoofd van het nieuwe Nederland te worden. Op 30 maart 1814 werd Willem in de Nieuwe Kerk in Amsterdam ingehuldigd als soeverein vorst. Koning wilde hij alleen worden als het gebied waarover hij kon regeren groter werd. Hier moest hij tot 1815 op wachten, toen de gealieerden hem die territoria in het huidige België aanboden.

Erfprins Willem Frederik nodigde de Russische keizer in de zomer van 1814 uit om te komen kijken welke gebieden zijn kozakken hadden bevrijd. Alexander – hij werd gezien als bevrijder van Europa – startte zijn zegetour door het soevereine vorstendom op 29 juni 1814. Tijdens die tocht wilde hij per se ook Zaandam aandoen, om er het Czaar Peterhuisje te bezoeken.

Buitengewoon watervermaak

Toen de Zaanse bestuurders van de plannen van de keizer vernamen, bedachten die de ontvangst in het teken te zetten van Peter de Grote, de verre voorvader van Alexander die in Zaandam naam en faam had gemaakt. De Zaandammers besloten ‘tot het daarstellen van een buitengewoon watervermaak’¹. Dat spektakel moest herinneren aan het grote spiegelgevecht en zeilpartij met veel vlagvertoon dat op 1 september 1697 speciaal voor Peter de Grote werd gehouden, even verderop op het IJ in Amsterdam.

Bij de voorbereidingen van het bezoek van de Russische keizer aan Zaandam was, op voorspraak van Willem Frederik, Jacobus Scheltema (Afb. 2) betrokken. De Fries was in 1811 als vrederechter in West-Zaandam aangesteld en was op 13 januari 1814 naar Den Haag geroepen als griffier van het Hoge Gerechtshof van Financiën en Zeezaken. Scheltema was een Ruslandkenner. Deze kwalificatie had hij te danken aan een boek dat hij had geschreven over het historische verblijf van tsaar Peter de Grote aan de Republiek der Verenigde Nederlanden.

Scheltema nam ook het initiatief een boek te maken over het bezoek dat keizer Alexander aan de zojuist bevrijdde Nederland bracht. (Afb. 3) “*Alexander, keizer van Rusland, in Holland en te Zaandam, in 1814*”². verscheen nog in datzelfde jaar en Scheltema deed daarin onder meer gedetailleerd verslag van het ‘buitengewone watervermaak’ dat de keizer in Zaandam ten deel viel.

Afb. 2. Jacobus Scheltema. Illustratie uit Levensberichten KNAW-leden (KNAW)

De Zaan was altijd een druk bevaren rivier geweest. Die werd niet alleen gebruikt als vervoersweg, maar ook voor ontspanning. Het spelevaren, zoals dat watervermaak toen werd genoemd, was rond 1814 wat op de achtergrond geraakt, hoofdzakelijk door de aanleg van wegen³. De bezitters van de boeiers, jachten en andere kleine vaartuigen gingen in hun vrije tijd vaak samen varen. Ze deden dat in admiraalschap, waarbij de vloot van pleziervaartuigen was geordend op de wijze van een zeevloot, met een verkozen admiraal, en verdere bevelhebbers als vice-admiraal en schout-bij-nacht.

Keizer op bezoek

Zaandam kende twee admiraalschappen: die van de Voorzaan, ook Buitenzaan genoemd en die van de Achterzaan, ook als Binnenzaan aangemerkt. Het admiraalschap van de Voorzaan was aangewezen om de Russische keizer op te vangen, toen deze zondag 3 juli 1814 Zaandam aandeed. Hij voer over het Amsterdamse IJ naar Zaandam, in gezelschap van onder anderen soeverein vorst Willem Frederik. Scheltema meldt hierover⁴:

‘Het admiraalschap zeilde in drie eskaders af naar het IJ, onder bevel van de heeren, Engel van de Stadt als admiraal, Hajo Houttuin als vice-admiraal, en Aris van Broek als schout-bij-nacht. De eigenaars der andere boeijers en jagten, waaronder de voornaamste kooplieden, stonden zelf aan het

Afb. 3. Van het bezoek van de tsaar aan Zaandam zijn geen afbeeldingen bekend, wel van zijn bezoek aan de kunstcollectie Bretano in Amsterdam. De tsaar is de man rechts op het bordes. Jan Kamphuijsen, Het bezoek van tsaar Alexander I aan de collectie Bretano, 1814 of later. (Olieverf op paneel, particuliere collectie, afbeelding RKD Den Haag.)

roer. Zij waren allen in het zwart gekleed, terwijl de bootgezellen en knechts in het zindelijk wit verschenen; alles was naar eisch met vlaggen en met de vreugde-teekenen van den dag, versierd. Het admiraalschap posteerde zich op het IJ bij het tolhuis en salueerde aldaar bij den overtocht de Souvereinen door het strijken der vlaggen.’

In Zaandam bezocht keizer Alexander onder meer het

Czaar Peterhuisje. Het gezelschap voer ook even de Zaan op, de thuisbasis van de tweede admiraliteit, die van de Binnenzaan. Scheltema⁵:

‘Op het vlakke van de Binnenzaan zeilden nu de kleine boeijers in admiraalschap, verdeeld in drie eskaders, onder bevel van de heeren Michiel de Boer, Cornelis Booker en Gerrit Jut Pz. als admiraal, vice-admiraal en schout-bij-nacht. Bij de tachtig tentjagtjes waren er geteld. Nergens is deze soort van vaartuigen zoo talrijk en zoo zwierig en fraai bewerkt als aan de Zaan, als zijnde nog overblijfselen van den vorigen rijkdom, en van de gewoonte om geen rijdtuig te houden. Zij waren nu op het fraaiste versierd met vlaggen enz.’

’s Avonds vertrok het hoge gezelschap weer richting Amsterdam. Scheltema⁶:

‘Hier waren nu alle plaisiervaartuigen, die zeilen konden, in de kom of de boezem van de Voorzaan vereenigd, ten einde de sloepen en daarna de jagten in staatsie naar Amsterdam te vergezellen. Op het getal is geene rekening te maken; volgens sommige waren er tusschen de twee en drie honderd, volgens andere nog meerdere; vermits de boeijers en jagten van alle kanten, zelfs uit Vriesland en Zuidholland waren gekomen.’

Dankjewel

Het bezoek van de Russische keizer aan Zaandam werd als zeer geslaagd beschouwd. Jacobus Scheltema vond het zijn plicht om Willem Fredrik een verslag te sturen van wat Zaandam had gedaan om het de Russische keizer naar de zin te maken. Dat rapport⁷ was voor de soeverein vorst aanleiding Zaandam te bedanken door de stad speciale vlaggen, geuzen en wimpels met daarop zijn wapen cadeau te doen. Het stadsbestuur zou die aan de beide admiraalschappen moeten doorgeven. Willem Frederik liet daarvoor een speciaal soeverein besluit opstellen, dat hij op 18 augustus 1814 in Brussel tekende. Daarin heet het⁸:

Wij Willem, bij de Gratie Gods, Prinse van Oranje-Nassau, Souverein Vorst der Vereenigde Nederlanden, enz., enz., enz.,

Disponerende op het verslag aan Ons ingediend door Mr. Jacobus Scheltema, wegens het door hem met Onze voorckenis verrigte bij gelegenheid van het bezoek waarmede Z. M. de Keizer van Rusland in het begin van Julij j.l. de stad Zaandam heeft gelieven te vereeren;

En in aanmerking nemende dat de als toen door de Regering dier stad met overleg van voorn. Mr. J. Scheltema genomene maatregelen allezins aan Onze oogmerken hebben beantwoord en de vleijende goedkeuring van Hoogstgedachte Z. M. verworven hebben;

En dat bij die zelfde gedenkwaardige gelegenheid door de goede Zaandammers hernieuwde blijken zijn gegeven van die verknochtheid aan het Vaderland en aan Ons Huis welke zij in den verloopenen winter door de vrijwillige opbrengst van ruim vijftien duizend Guldens en menigvuldige bijdra-

ZAANDAM den 25 Augustus [1814]. De aangekondigde plegtigheid is op gisteren alhier met de meeste luister en order afgelopen.

Reeds vroeg werd door het uitsteken der vlaggen enz. getoond, dat het een dag van vreugde was, en des middags om één uur kwamen de leden der schutterij en van den landstorm meerendeels in de wapenen. De laatsten bezetten de ruimte op de Schulpwerf, en alhier vergaderden de eigenaars der plaisier-vaartuigen, die zoo veel aan de Zaan aanwezig zijn, met de benoemde vlag-officiëren, zijnde de heeren Engel van de Stad, Harp Houttuin en Maarten van Broek, en de heeren Michiel de Boer, Cornelis Rooker en Gerrit Jut, als admiraals, vice admiraals en schouts-bij-nacht, der groote en kleine boeijers, aan hun hoofd.

Om twee uur begaf de gelastigde van Zijne Koninklijke Hoogheid, mr. Jacobus Scheltema, door de H. H. burgemeester en leden van den raad vergezeld, uit zijn verblijf derwaards, voorafgegaan door twintig vlaggejonkers, zoonen en neven der aanzienlijkste burgers, die de vlaggen droegen, en geleid door de eerewacht te paard en detachementen schutterij met de muziek.

Toen het corps der regeering zich over den leden der admiraalschappen geschaard had, deed de heer Scheltema eene treffende aanspraak in welke vaderlandsliefde, en gevoel van de groote gebeurtenis van den dag doorstraalden, gedurende welke de vlaggen over gegeven werden.

De Heer Engel van de Stad, admiraal van de Voor-Zaan, beantwoorde dit uit aller naam op eene alleszins gepaste wijze.

Vervolgens werd de gelastigde van Z. K. H. door den heer Dirk Dekker, Burgemeester uit naam der Regeering en der Ingezeetenen bedankt.

Dit alles werd gevolgd door de luidruchtige toejuichingen der menigte.

De trein trok in dezelfde orde, behalve dat de vlaggejonkers zich nu bij de Admiraalschappen voegde, naar den dam terug. Elke eigenaar begaf zich naar zijn vaartuig, dat alle in orde geschaard in de achterzaan lagen.

De groote prachtige admiraals-vlaggen werden hierna, op een gegeven teeken, geheschen aan boord van de boeijers der heeren van de Stad en de Boer, en weldra door het gelijktijdig ophijschen der vlaggen van alle de schepen, onder het levendigst vreugde gejuich begroet.

Toen alles gereed was haalde de vlag-officiëren den heer Scheltema af, om deel te nemen in het vermaak van het zeilen en nadat deze aan boord van den admiraal was ontvangen, begon de togt, die om den stevigen wind door beide admiraalschappen op den Binnen-Zaan werd gedaan tot in de nabijheid van Wormerveer. Met en tot ongemeen genoegen geschiedde dit togtje; in alles werd de beste orde gehouden, en bij de terugkomst vooral, gaf deze vloot bij het kunstig laveeren, een zeer voortreffelijk gezigt; groot was de toevloed der aanschouwers – algemeen de toejuichingen; in het voorbij varen der dorpen Koog en Zaandijk werden de klokken geluid. Om zes uren kwamen de vaartuigen aan de dam terug.

Dit een en ander en vooral het gevoel van zulke streelende en zichtbare blijken der vorstelijke gunste te ontvangen, heeft zeer veel bijgebracht tot de geestdrift, waarmede de verjaardag van den geliefden Souverein is gevierd. Een ieder had zich beijverd om uit te munten bij de algemeene illuminatie, doch ongelukkig heeft dezelfde zeer veel in de uitwerking verloren door het ruwe weer. De vreugd duurde echter tot laat in de nacht.

gen van benodigdheden voor den dienst der hospitalen zoo treffelijk hebben aan den dag gelegd;

Hebben goedgevonden en verstaan

1. Aan de Regering en de ingezetenen van Zaandam Onze tevredenheid te kennen te geven door een geschenk van Vlaggen, Geuzen en Wimpels, van Ons wapen voorzien, voor de beide Admiraalschappen van Boeijers en Jachten zoo aan de Buiten- als Binnen-Zaan;
 2. de uitdeeling dier vlaggen geuzen en wimpels te bepalen op den 24ste dezer en op te dragen aan den Heer Mr. J. Scheltema, onder dankbetuiging voor de bereids door hem gedane ijverige diensten;
 3. denzelven Heer almede te belasten met de plegtige mededeeling Onzer tegenwoordige resolutie aan de Regering van Zaandam, ten overstaan van welke de vlaggen, geuzen en wimpels zullen moeten worden uitgedeeld;
- En zal deze kopielijk worden ter kennisse gebracht van het Dept. v. Binn. Z. ter informatie, en van Dept. v. Marine met last om het vereischte aantal vlaggen, geuzen en wimpels tijdelijk te stellen ter beschikking van den Heer Scheltema, en van laatst gemelden Heer zelve, tot zijn narigt.

Willem

De soeverein vorst belastte Jacobus Scheltema met de overhandiging van de erevlaggen. Dat diende hij, onder het toezien oog van de stadsbestuurders, te doen op de verjaardag van Willem op 24 augustus, zes dagen na ondertekening van het soeverein besluit. Er was dus haast geboden.

Scheltema ging op 21 augustus, het was een zondag, het Zaanse stadsbestuur vertellen dat die een speciaal cadeau zou krijgen van de soeverein vorst. Een dag later maakte deze dat openbaar met een publicatie⁹. (Afb. 4) De *Opregte Haarlemsche Courant* van donderdag 25 augustus 1814 (sic!) maakte er melding van en wist ook dat Scheltema de vlaggen op 24 augustus ten overstaan van het stadsbestuur uit zou komen reiken aan de beide admiraalschappen. *'Deze overgifte zal met staatsie geschieden des namiddags om twee uren, en dienen weer en wind dan zullen de jagen en boeijers zoo op de Binnen- als Buiten-Zaan in admiraalschap zeilen. Men verwacht als dan op nieuw een zeer luisterrijk water-vermaak'*¹⁰.

Het stadsbestuur bepaalde ook dat de vlaggen van de soeverein vorst in de toekomst op 1 juli en op 24 augustus aan het publiek getoond moesten worden. Dat diende te gebeuren door op die dagen in groot admiraalschap over de Zaan te varen¹¹.

Spoed vereist

Ondertussen werd er op een ander front hard gewerkt om de vlaggen op tijd klaar te hebben. Het waren unieke doeken, die speciaal moesten worden vervaardigd. De secretaris van staat voor de Marine was door Willem aangewezen ervoor te zorgen dat dat in orde kwam. Hij ont-

ving die opdracht op 20 augustus, vier dagen voor de plechtigheid.

De secretaris van staat schoof de opdracht door aan de commandant en directeur der Marine in Amsterdam, Gerrit Verdooren, die op zijn beurt equipagiemeester Antonie Roepel opdracht gaf de vlaggen te vervaardigen. Het was inmiddels 22 augustus, twee dagen voor de uitreiking. De scheepsuitruster stond voor een moeilijke opgave, want de dundoeken moesten snel met de hand worden beschilderd met het ingewikkelde wapen van de soeverein vorst. Roepel liet zijn superieuren weten dat hij het uiterste zou doen om de vlaggen voor de 24ste augustus 's morgens om 9 uur bij Scheltema af te leveren¹².

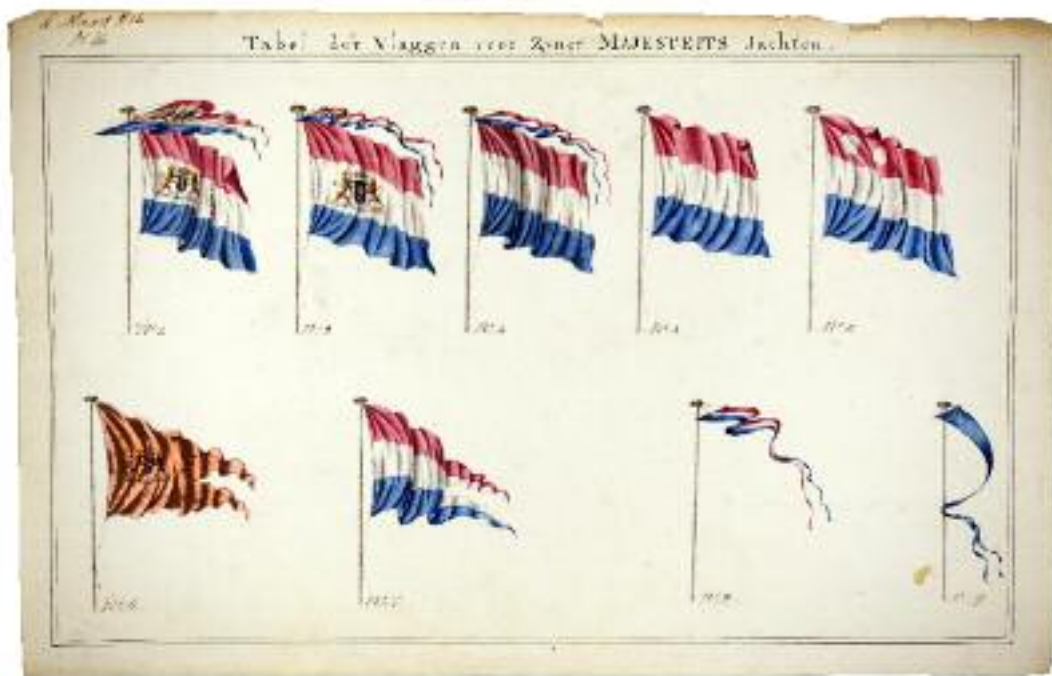
Scheltema kreeg de vlaggen, wimpels en geuzen op tijd bezorgd, want op woensdag 24 augustus vond met groots vertoon de overhandiging daadwerkelijk in Zaandam plaats. De *Opregte Haarlemsche Courant* deed er verslag van¹³. (Zie kader p 20.)

Rood-wit-blauw

Willems soeverein besluit van 18 augustus 1814 bevatte geen nauwkeurige omschrijving van de vlaggen, wim-

Afb. 4. In een openbare publicatie maakte het gemeentebestuur van Zaandam op 22 augustus bekend dat soeverein vorst Willem de admiraliteiten van de stad speciale vlaggen zou schenken. (Foto Bibliotheek Gemeentearchief Zaanstad, plano A42)

Afb. 5. De Tabel van Vlaggen voor zijner Majesteits Jachten hoort als bijlage bij Koninklijk besluit van 16 maart 1816, nr. 46. Ze laat zien dat rood, wit en blauw als de Nederlandse vlaggenkleuren werden beschouwd. Die laat ook zien hoe het koninklijk wapen op de vlaggen en wimpels werden geplaatst, een voortzetting van een traditie van vóór de Franse tijd. (Foto Nationaal Archief)

pels en geuzen. Het enige duidelijke is dat er zijn wapen in was verwerkt. Voor zover bekend, zijn er ook geen afbeeldingen bewaard gebleven van de geschenken¹⁴. Ondanks het ontbreken ervan kan er een goede inschatting worden gemaakt hoe ze er uitzagen. De erin verwerkte kleuren waren vrijwel zeker rood, wit en blauw, ondanks het feit dat er in 1814 weer een Oranje-golf over het land rolde. Vreemd genoeg gaf dat toen geen aanleiding de aloude discussie over de kleur van de bovenste baan van de Nederlandse vlag op te rakelen. Oranjegezindheid werd bij het verdrijven van de Fransen en de terugkeer van de Oranjes getoond met het uitsteken van effen oranje vlaggen. Die wapperden vaak samen met de rood-wit-blauwe vlag. Die kleuren waren op 14 februari 1796 door de Staten-Generaal van de Republiek der Verenigde Nederlanden vastgesteld als de Nederlandse vlaggenkleuren in een van zijn laatste besluiten, voordat het land de Bataafse Republiek werd.

Op 16 maart 1816, precies een jaar nadat hij zichzelf tot koning had uitgeroepen, tekende Willem Koninklijk besluit nr. 46. Het was het eerste regelement op de eerbewijzen bij de Koninklijk Marine, waarin sprake was van de 'ordinaire Nederlandse vlag'. Ook in dit besluit werden geen kleuren genoemd, maar op een gekleurde bijlage 'Tabel van Vlaggen voor zijner Majesteits Jachten' worden ze rood, wit en blauw afgebeeld. (Afb. 5) Dit Reglement op de eerbewijzen en de vlaggenkaart dateren anderhalf jaar nadat de Zaanse admiraalschappen hun geschenken kregen. De vlaggenkaart toont ook enkele vlaggen met het toen geldende, nieuwe Nederlandse

staatswapen erop, wat inzicht verschaft op het uiterlijk van de Zaanse vlaggen.

Tijdelijk staatswapen

Het wapen (Afb. 6) op de Zaanse vlaggen was vastgesteld door Willem Frederik bij soeverein besluit van 14 januari 1814, ruim anderhalf jaar voordat hij tot koning werd gekroond. In artikel 1 van het besluit wordt Willems wapen omschreven als¹⁵:

'Het Wapen, zoo door Ons, als door Onze mannelijke en vrouwelijke nakomelingen te voeren, zal bestaan in een in vieren gedeeld Schild, hetwelk in het eerste en vierde deel of Kanton zal houden het Nederlandsche Wapen, zijnde, op een veld van keel, een klimmende Leeuw van goud, gekroond met eene Koninklijke Kroon van hetzelfde metaal, geklauwd en getongd van azuur, houdende in den regter voorklaauw een opgeheven Zwaard, en in de linker voorklaauw een bundel Pijlen, terwijl voorts het tweede en derde Kanton in zich zal bevatten de Wapenen van den Vorstendomme en Huize van Oranje, en in het midden van het geheele Schild gedekt zal worden met een sur le tout, houdende het Wapen van Ons Huis en geslacht Nassau, en zulks onder de volgende bepalingen.'

Willems wapen, dat tevens dienst deed als staatswapen, was enerzijds een voortzetting van dat van zijn vader, anderzijds afgekeken van dat van Lodewijk Napoleon toen deze broer van Napoleon vier jaar koning van het Koninkrijk Holland was. In dat wapen verving hij de adelaar door zijn persoonlijke wapen Châlon-

Afb. 6. Het wapen van erfprins en soeverein vorst Willem zoals dat op 14 januari 1814. (Inkleuring officiële zwart-wit tekening Theun Okkerse.)

Afb. 7. Een officiële zwart-wit tekening van het wapen van Willem werd in januari 1814 aan alle overheidsinstanties gestuurd als voorbeeld. (Foto Nationaal Archief.)

Orange-Genève. Op het midden van het wapenschild zette hij een kleiner hartschild van zijn stamwapen Nassau.

Diverse overheidsinstanties kregen naast het soeverein besluit ook een zwart-witte wapentekening¹⁶ (Afb. 7) toegestuurd. Die tekening laat zien dat het wapenschild was uitgebreid met pronkstukken zoals een kroon, schildhoudende leeuwen en de wapenspreuk 'Je Maintiendrai' (Ik zal handhaven) van zijn vader. Om het schild hangt de keten van de Pruisische orde van de Zwarte Adelaar. Willem was daar lid van door zijn zwager, koning Frederik Willem van Pruisen¹⁷.

Het zal deze officiële wapentekening zijn geweest die equipagiemeester Roepel als voorbeeld gebruikte bij het beschilderen van de Zaanse vlaggen, geuzen en wimpels. Zo'n tekening werd immers ook bij de Marine bezorgd.

Dit wapen heeft niet lang als landswapen gediend. Op 24 augustus 1815 werd het vervangen door een ander model, min of meer het wapen dat vandaag de dag nog als zodanig dienst doet. Voor of na Zaandam is geen andere plaats in het land een soortgelijke eer te beurt gevallen, wat die vlaggen, wimpels en geuzen bijzonder maakt.

Feest voor heel de omtrek

Het Zaanse stadsbestuur had bepaald dat de vlaggen elk jaar minimaal twee keer uit de vlaggenkist gehaald dienden te worden als de Zaanse eskaders in groot admiraal-schap over de Zaan zouden varen. Op 1 juli¹⁸ en op 24

augustus, de verjaardag van Willem. Volgens de Zaanse geschiedschrijver J. Honig hield het gebruik jarenlang in stand 'en het was een feest voor heel den omtrek!¹⁹ De erevlaggen werden ook op de vlaggenschepen van de Zaanse admiraliteiten gezet toen op 9 juli 1826 koningin Wilhelmina een bezoek aan Zaandam bracht²⁰.

Daarna ging het bergafwaarts met het vlagvertoon op de Zaan. Honig zegt: 'Maar de lust verflaauwde weder voor het zeilen; het jaarlijksche feest hield op; de boeijers werden minder, zoo zelfs dat er thans [1851 - JP] aan de geheele Zaan geen drie van het grootste charter overig zijn'²¹.

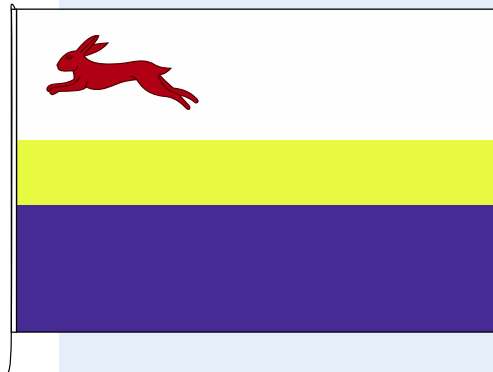
Willems Zaanse erevlaggen speelden geen rol bij de keuze van een vlag voor de op 18 januari 1851 opgerichte Zaanlandsche Zeil- en Roeivereeniging. Ze werden ook niet tentoongesteld tijdens de grote *Tentoonstelling van Zaanlandsche Oudheden en Merkwaaardigheden*, die in augustus en september 1874 in het gemeentehuis van Zaandam werd gehouden²². De door equipagiemeester Roepel beschilderde vlaggen, wimpels en geuzen zijn naar grote waarschijnlijkheid in een vergeethoekje terechtgekomen, vergaan of vernietigd. Dat lot delen ze helaas met veel meer historische Nederlandse vlaggen.

1. *Opregte Haarlemsche Courant*, donderdag 7 juli 1814, No. 81, 2. De krant deed uitvoerig verslag van het bezoek van de Russische keizer op 3 juli aan Zaandam.
2. Alexander, keizer van Rusland, in *Holland en te Zaandam, in 1814*, door Mr. Jacobus Scheltema. Amsterdam: Hendrik Gartman, 1814. 214 p.
3. J. Honig: 'De wedstrijd aan de Voorzaan te Zaandam 19 Julij 1851', *Europa, verzameling van in- en uitland-sche lettervruchten ter bevordering van wereldkennis en aangenaam onderhoud*. 4de deel. Dordrecht: H. Lagerweij, 1851, 2-3.
4. Scheltema's Alexander, 112-113.
5. Scheltema's Alexander, 131-132.
6. Scheltema's Alexander, 142-143.
7. Het rapport van Jacobus Scheltema is op 18 augustus 1814 door de secretarie van soeverein vorst Willem ontvangen. Het is echter niet vindbaar in het archief van de staatssecretarie in het Nationaal Archief.
8. Nationaal Archief, Den Haag, Algemene Staatssecretarie, nummer toegang 2.02.01, inventarisnummer 37, 18 augustus 1814, nr. 5. In de marge van het besluit staat: 'Spoed'
9. Gemeentearchief Zaandam. OA-0053, inventarisnr. 159, Publicaties en bekendmakingen periode 1813-1851, (publicatienr. 2).
10. *Opregte Haarlemsche Courant*, donderdag 25 augustus 1814, 2.
11. *Jaarboeken van het Koninkrijk der Nederlanden door Martinus Stuart, geschiedschrijver des Rijks*. 1814. Amsterdam: Maaskamp, 1818, 558.
12. Correspondentie dit aangaande: Nationaal Archief, Den Haag, Ministerie van Marine, 1813-1900 (1934), nummer toegang 2.12.01, inventarisnummer 14, 25 augustus 1814, nr. 14.
13. *Opregte Haarlemsche Courant*, dinsdag 30 augustus 1813, 2-3.
14. Ook in de geraadpleegde archieven zijn geen afbeeldingen te vinden.
15. *Staatsblad der Verenigde Nederlanden*, 1814, No. 9, 14 januari 1814; *Nederlandsche Staats-Courant*, No. 19, 24 januari 1814, 1.
16. Een zeldzaam exemplaar bevindt zich in Nationaal Archief, Den Haag, Binnenlandse Zaken, nummer toegang 2.04.01, inventarisnummer 4.
17. Hubert de Vries: *Wapens van de Nederlanden*, 1995, 45.
18. Auteur dezes heeft geen reden voor deze datum kunnen achterhalen.
19. J. Honig, 4.
20. *Nederlandsche Staats-Courant*, woensdag 12 juli 1826, No. 161, p. 3. Een bijna identiek artikel verscheen in de *Opregte Haarlemsche Courant*, 13 juli 1826, 3.
21. J. Honig, p. 4. Zie ook: *Zaanlandsche Jaarboekje voor het schrikkeljaar 1852*, 98.
22. *Catalogus van de Tentoonstelling van Zaanlandsche Oudheden en Merkwaaardigheden in het gemeentehuis te Zaandam (Augustus-September 1874)*. Westzaan: T. de Jong, 1874.

Springende haas

*De vlag van de
nieuwe gemeente*

De Fryske Marren

Op 1 januari 2014 ontstond in het zuidwesten van Friesland door de fusie van de gemeenten Gaasterlân-Sleat (Gaasterland-Sloten), Lemsterland en Skarsterlân (Scharsterland), met daaraan toegevoegd het dorp Terhorne van de gemeente Boarnsterhim, een uitgestrekte gemeente met de naam De Friese Meren. Op 1 juli 2015 besloot de gemeente de Friese naam, De Fryske Marren, als officieel aan te nemen. De naam is goed gekozen: de meeste grote meren van Friesland bevinden zich geheel (Tjeukemeer, Grote Brekken, Langweerder Wielen, Goëngarijsterpoelen, Terkaplesterpoelen, Nannewijd) of deels (De Holken, Fluessen, Slotermeer, Koevordermeer, Sneekermeer) in deze gemeente.

Door Marcel van Westerhoven

De Fryske Marren bevat 51 kernen, waarvan 1 stad (Sloten), 3 vlekken (Balk, Joure en Lemmer) en 47 dorpen. De gemeente kent een vrij ingewikkelde ontstaansgeschiedenis en bestaat uit (delen) van 8 voormalige gemeenten. Gaasterlân-Sleat was op 1984 gevormd uit de gemeenten Gaasterland en Sloten, waaraan nog de streek Noordwolde van de gemeente Hemelum Oldeferd werd toegevoegd. Aan Lemsterland werd in datzelfde

jaar het dorp Delfstrahuizen van de gemeente Haskerland toegevoegd, dat tot 1934 in de gemeente Schoterland lag. De gemeenten Doniawerstal en Haskerland waren in 1984 gefuseerd tot Skarsterlân, samen met het zuidelijk deel van Utingeradeel. Haskerland was in 1934 uitgebreid met het westelijk deel van Schoterland.

Alle genoemde gemeenten hadden een wapen en voerden met uitzondering van Schoterland (al in 1934 opgeheven) ook een officiële vlag. De 3 vlekken voeren ook eigen vlaggen, evenals 7 van de 47 dorpen: Haskerhorne, Oosterzee, Oudega, Oudehaske, Rottum, Terhorne en Wijckel.

In 2014 heeft De Fryske Marren, toen het nog de Nederlandse naam voerde, een wapen verleend gekregen en een vlag aangenomen. De vlag is afgeleid van het wapen, waaraan nog een extra kleur is toegevoegd.

Wapen

Bij Koninklijk Besluit van 18 juli 2014, nr. 2014001161, werd aan de gemeente De Friese Meren een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidt als volgt: *Golvend doorsneden; I in goud een springende haas van keel; II in azuur een rijksappel van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en tweemaal drie parels.*

De ontwerper van het wapen, de Hoge Raad van Adel, ging uit van de wapens van de drie samenstellende gemeenten. Hij combineerde in een golvend doorsneden schild twee overheersende figuren uit de wapens van de drie voormalige gemeenten: een springende haas (Gaasterlân-Sleat en Skarsterlân) en een rijksappel (Lemsterland en Skarsterlân). De kleurstelling van de figu-

ren is ontleend aan Gaasterlân-Sleat (de rode haas) en Lemsterland (de gouden rijksappel). De golvende doorsnijding verwijst naar de Friese meren. Het wapen is gedekt met de zogenaamde grietienijkroon die ieder van de drie voormalige gemeenten heeft gevoerd. (1)

De haas komt oorspronkelijk voor in de wapens van de oude gemeenten Gaasterland en Haskerland. De betekenis is in het geval van Haskerland wel duidelijk, een sprekend symbool, maar in het geval van Gaasterland niet. Het is natuurlijk een veel voorkomend dier in deze contreien. De betekenis van de rijksappel, die zijn oorsprong heeft in de wapens van de oude gemeenten Doniawerstal en Lemsterland, is niet bekend. Dat dit symbool in beide aan elkaar grenzende gemeenten werd gebruikt, kan te maken hebben met het feit dat ze als grietijen tot in de 16de eeuw vaak dezelfde grietman hadden.

Vlag

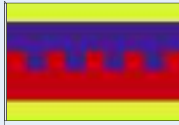
Op 17 december 2014 is bij raadsbesluit de gemeentevlag vastgesteld, met als beschrijving: *Drie horizontale banen, wit, geel en azuur, waarvan de hoogten zich verhouden als 2 : 1 : 2. In de witte baan een springende haas*

gemeente Gaasterlân-Sleat

gemeente Gaasterland

gemeente Sloten,
thans stadsvlag

gemeente Lemsterland, overge-
nomen door de vlek Lemmer

gemeente Skarsterlân

gemeente Doniawerstal

gemeente Haskerland

vlek Balk

vlek Joure

dorp Haskerhorne

dorp Oosterzee

dorp Oudega

dorp Oudehaske

dorp Rottum

dorp Terhorne

dorp Wijckel

van keel, springend richting hijszijde, waarvan het midden op één derde vanaf de hijszijde in de witte baan is geplaatst.

In beschrijvingen van vlaggen horen heraldische termen niet thuis. Bij azuur had dus blauw moeten staan en bij keel rood.

De gemeente kwam zelf met dit ontwerp na afwijzing van een ontwerp van de Hoge Raad van Adel. De horizontale banen staan voor de weidsheid en openheid van het gebied. Het blauw duidt op het water van de meren, het geel op de zandruggen en het wit op de weidse luchten. De haas springt als symbool van vrijheid door dit landschap. De kleuren blauw en geel zijn een vertaling van het gemeentewapen, evenals de rode haas. De kleuren rood, geel en blauw kwamen voor in de vlaggen van Gaasterlân-Sleat en Skarsterlân en de kleuren rood, geel en wit in de vlag van Lemsterland.

De oude vlaggen

Gaasterlân-Sleat Deze fusiegemeente had een vlag in twee gekanteeld aaneengesloten banen van geel en blauw, met in de gele baan een rode haas. De haas was die van Gaasterland en de kleuren kwamen zowel in de vlag van Gaasterland als die van Sloten voor. De kantelen duidden zowel op het slot (als in kasteel) als op het sleutelmotief uit het wapen van Sloten. (2)

Gaasterland Op de vlag van Gaasterland was een rode haas op geel te zien, met boven en onder twee smalle banen, boven blauw en onder groen. Haas en kleuren komen uit het gemeentewapen. (3)

Sloten De vroegere gemeentevlag en huidige stadsvlag van Sloten bestaat uit vier banen geel, blauw, rood en geel, de blauwe en rode baan gekanteeld aansluitend. In de kleuren van het wapen zien we hier weer het kantenpatroon om zowel het slot als de sleutels uit het wapen te symboliseren. De vier blauwe kantelen staan daarbij voor de baarden van de sleutels en vijf rode voor het slot en de vijf schansen in de omwalling. De twee gele banen staan ook voor de twee toegangspoorten. (4)

Lemsterland De vlag van de gemeente Lemsterland bestond uit vijf banen in de verhouding 1:1:2:1:1 wit, rood, geel, rood en wit,

de kleuren uit het gemeentewapen. (5) De vlek Lemmer heeft deze vrijgekomen vlag overgenomen. (6)

Skarsterlân De vlag van Skarsterlân was door een zwart Scandinavisch kruis met de klok mee gevierendeeld van blauw, geel, rood en geel. In het blauwe vlak was een gele springende haas geplaatst. Het kruispatroon en de kleuren kwamen uit de oude vlag van Doniawerstal en de haas stond ook in de vlag van Haskerland. (7)

Doniawerstal Een zwart Scandinavisch kruis verdeelde de vlag van Doniawerstal in een broeking die boven rood en onder blauw was en in een gele vlucht. Het kruispatroon en de kleuren kwamen uit het wapen, waarbij het kruis symbool stond voor dat op de rijksappel in het wapen. (8)

Haskerland Een witte springende haas op twee banen blauw en groen, dat was de vlag van Haskerland. Op het wapen was de sprekende haas in natuurlijke kleur afgebeeld, springend op een groene grasgrond tegen een blauwe hemel. (9)

Noten

- (1) Hoge Raad van Adel, *Jaarverslag 2014*, p. 30-31, 's-Gravenhage 2015
- (2) *Vexilla Nostra* jaargang 19, nr. 134, september/oktober 1984, p. 85
- (3) *Vexilla Nostra* jaargang 18, nr. 125, maart/april 1983, p. 22
- (4) Kl. Sierksma, *Nederlands vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 114/115
- (5) Kl. Sierksma, *Nederlands vlaggenboek*, Het Spectrum, Utrecht 1962, p. 88/89
- (6) zie www.lc.nl/friesland/Lemmer-eist-oude-gemeentevlag-op-21028763.html
- (7) *Vexilla Nostra* jaargang 19, nr. 134, september/oktober 1984, p. 87
- (8) *Vexilla Nostra* jaargang 18, nr. 124, januari/februari 1983, p. 17
- (9) *Vexilla Nostra* jaargang 18, nr. 125, maart/april 1983, p. 24

Vlaggendag 12 december 2015 in Den Haag

Nog op de valreep van het oude jaar vond de Vlaggendag 2015 op 12 december plaats in Den Haag. Voor de verandering leek het ons een goed plan die te beginnen met een Stadswandeling door het centrum. En zo kuisden de om en nabij de 20 deelnemende leden op hun gemak vanaf Station CS via het Stadhuis en het Binnenhof naar het Haags Historisch Museum, onze pleisterplaats voor de rest van de dag, waarbij Thijs van Leeuwen ons met enige regelmaat voorzag van toelichting op de vlaggen en wapens die we onderweg tegenkwamen.

Na de lunch in het Museum verplaatsten we ons naar een sfeervol zaaltje voor de Algemene Ledenvergadering. Het gaat goed met de vereniging, maar er is ruimte voor verbetering. De aanwezige leden gaven graag wat meer binding met de vereniging te willen en willen graag wat vaker op de hoogte worden gebracht van ontwikkelingen en nieuwtjes in vlaggenland en binnen de vereniging. Het bestuur nam dit ter harte. Een werkgroep gaat aan de gang met het opzetten van een vernieuwde website en gebruik van sociale media. Een beoogde regelmatig te verschijnen digitale nieuwsbrief moet ook in de behoefte gaan voorzien. De collecties van de vereniging bevinden zich nog steeds in depot. Hoofddoel van het hebben van een vlaggenkundige collectie is toegankelijkheid voor leden en geïnteresseerden. De beste optie voor de toekomst lijkt ons dan ook digitalisering van de collectie en toegang daartoe via onze website. De plannen hiervoor zijn nog in een prille fase. Met ingang van 19 maart 2016 bestaat de vereniging 50 jaar. Een jubileumcommissie is plannen aan het smeden voor speciale evenementen in het jubileumjaar.

Het succesnummer “korte presentaties” kende deze keer vier sprekers. Wim Schuurman vertelde over vlaggen die al dan niet toevallig op een bekendere vlag lijken, Thijs van Leeuwen ging in op de buitgemaakte vlaggen die vroeger in de Ridderzaal hingen, Daan van Leeuwen liet via subnationale vlaggen in Zuid-Amerika zien dat bestudering daarvan leidt tot allerlei interessante wetenswaardigheden over en inzichten in lokale geschiedenis en cultuur en Marcel van Westerhoven deed via foto's verslag van vlaggen en wapens die hij tijdens zijn reis door Australië was tegengekomen.

Na een toelichting door museumdirecteur Marco van Balen op de schilderijen van de Haagse schutterij die in het museum hangen, was er nog wat tijd om zelf in het museum rond te kijken. Deze prettige Vlaggendag sloten we af met een goed glas in een nabij gelegen uitspanning.

MvW

Oud-secretaris van de Hoge Raad van Adel Egbert Wolleswinkel vertelt over de kleur van de ooievaarsnavel en het lint van het Haagse gemeentewapen.

Wim Schuurman in gesprek met Marcel van Westerhoven

Directeur van het Haags Historisch Museum Marco van Balen spreekt met veel vaart over zijn Haagse schutterijschilderijen.

Daan van Leeuwen over subnationale vlaggen in Zuid Amerika

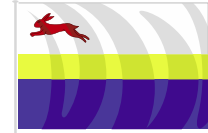
Marcel van Westerhoven over vlaggen en heraldiek in Sydney

Thijs van Leeuwen met wandplaat van de Ridderzaal

HIJSEN of NIET?

Onafhankelijk van elkaar geven in deze rubriek in elk nummer van Vlag! drie deskundigen hun mening over een vlag die hen door de redactie is voorgelegd. Dit moet leiden tot discussie over de criteria waaraan een 'goede' vlag zou moeten voldoen. Deze aflevering de vlag van de gemeente **De Fryske Marren** in Friesland.

Een vlag die iedereen snapt

Bram Bartels
journalist, PA student

In de gemeente De Fryske Marren komen maar liefst 51 verschillende kernen samen. Dat de gemeente zelf met het vlagontwerp is gekomen maakt me nieuwsgierig naar de herkomst. Het onderzoek begint al bij een eerder heikel punt dat eind 2013 speelt: hoe gaat de nieuwe gemeente heten?

De nieuw gevormde gemeente zal vanaf 1 januari 2014 *De Friese Meren* gaan heten, maar de Fryske Nasjonale Partij (FNP) weet voor elkaar te krijgen dat het zich in 2015 omdoopt tot *De Fryske Marren*. Saillant detail: een krappe meerderheid stemde in het referendum vóór de Nederlandse variant!

Dat stuit op hevig verzet bij een aantal inwoners van de gemeente. Zeker omdat er veel kosten mee gemoeid zijn. Van eind 2013 tot de zomer van 2014 neemt de spanning toe. Wekelijks staan er emotionele brieven en scherpe opiniestukken in de lokale media. Even lijkt er nog een referendum te komen, maar de FNP buigt niet.

Eind 2014 zal de gemeenteraad gaan beslissen over de nieuwe vlag en het nieuwe wapen. De stemming staat op het punt te beginnen als de PVDA fractie al interrumpeert. Zij hebben geen idee hoe die vlag eruit ziet. De vergadering wordt geschorst om de gelegenheid te geven de twee ontwerpen nog eens te bekijken. Het verschil zit hem in de breedte van de banen. De vlag met de dunnere baan haalt veruit de meeste stemmen.

Een aantal weken later worden het wapen en de vlag aan de gemeenteraad gepresenteerd. Er klinkt applaus. Geen gedoe met het terug laten komen van elementen uit vorige vlaggen, maar een lekker simpel en goed te herkennen ontwerp, dat zowel in het Fries als het Nederlands goed te begrijpen is.

Hijzen dus die vlag.

Marren (en weidse luchten)

Theun Okkerse
ontwerper en vlaggenkundige

Het lijkt sympathiek dat deze nieuwe gemeentevlag kleuren uit veel van de oude – dus sentimenteel belaste – vlaggen heeft gehaald.

Het gevolg van deze geste is wel dat deze een ongelukkige kleurcombinatie heeft opgeleverd: wit-geel. Het contrast tussen deze kleuren is namelijk gering. Het contrast van het blauw overvleugelt dat van het wit-en-geel, waardoor het overbodig is.

In de heraldiek mag deze combinatie nooit worden gemaakt. Metaal op metaal: zilver op goud, dus wit op geel, is *uit den boze* (hoewel de Heilige Stoel, die zelf een vlag voert met uitgerekend die combinatie, daar geen kwaad in ziet!).

Voor vlaggen gelden ruimere opvattingen – hier is het geen doodzonde – maar wenselijk is anders.

Toch overheerst bij mij het gevoel dat de betekenis van de kleuren erbij gesleept is en niet ten grondslag aan het ontwerp ligt.

Het is niet ongebruikelijk om bij gemeenten naar het wapen te kijken als inspiratie voor een vlagontwerp (dat had ook hier moeten gebeuren). Er is geen zilver op het schild te zien. Wel een golf die het blauw betekenis geeft.

Ik vermoed dat de weidse luchten, dus het wit, er is bijgesleept om het kleurenpallet (van de oude vlaggen) te completeren. Dat is jammer. De vlag had eenvoudiger – maar tegelijkertijd visueel ook boeiender – kunnen zijn.

Als het wapenbeeld gevolgd was met weglating van de rijksappel was er een mooie vlag ontstaan. Een geel en blauwe vlag met

een golf die op de meren duidt plus de haas, die gezien het aantal oude vlaggen waar die in voorkwam, als een geaccepteerd regionaal symbool gezien kan worden.

Een gemiste kans. Niet hijzen.

Wit naast geel

Stefan Lambregts
vlaggenkundige en beheerder BeNeVex

In de provincie Fryslân zijn de vlaggen en wapens meestal een lust voor het oog. Dat is te danken aan de bemoeienissen van de Fryske Rie foar Heraldyk. Bij de vlag van De Fryske Marren lijkt dat niet het geval te zijn geweest. Dat blijkt onder andere uit het onterechte gebruik van heraldische kleuren in de beschrijving van de vlag.

De springende haas is een zeer herkenbaar symbool en hoort zeker thuis in de vlag. De plaatsing van de haas op de tekening komt echter niet overeen met de beschrijving: het midden van de haas staat eerder op één vijfde van de hijszijde, dan op één derde. Bovendien is de grootte van de haas niet vermeld; de lengte bedraagt drie tiende van de lengte van de vlag en de hoogte één vierde van de vlaghoogte.

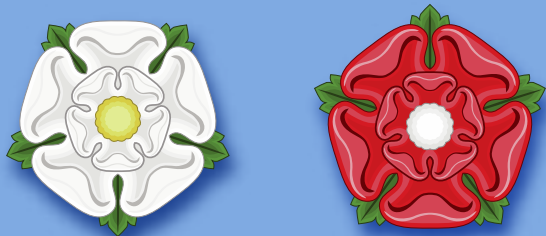
De kleur wit naast de kleur geel is geen gelukkige combinatie: de kleuren contrasteren te weinig en lijken als het ware in elkaar over te vloeien. Zij komt wel vaker voor, zoals in de vlaggen van de gemeenten Drechterland, Eemnes, Goirle, Heerhugowaard, Hof van Twente, Nuth, Oss, Renkum, Vianen en Zwartewaterland. Wordt een dergelijke combinatie gebruikt, dan kan worden gekozen voor een warmere tint geel (bijvoorbeeld okergeel), zoals bij de nationale vlaggen van Brunei, de Comoren en Cyprus. Of er wordt een andere kleur gebruikt om de kleuren te scheiden, zoals een smalle zwarte rand bij de vlag van de gemeente Bedum.

Mijn oordeel is dan ook: niet hijzen, met name vanwege de ongelukkige kleurencombinatie. Ik had het mooier gevonden als de vlag zou zijn afgeleid van het prachtige wapen: twee even hoge golvende banen

van geel en blauw, met op één derde van de vlaglengte respectievelijk een rode haas met een lengte van drie tiende van de lengte van de vlag en een hoogte van één vierde van de vlaghoogte, springend richting hijszijde, en een gele rijksappel met een hoogte van één derde van de vlaghoogte.

Rozenvlaggen in Engeland

Al meer dan tien jaar zijn er op regionaal-vlaggenkundig gebied in het Verenigd Koninkrijk heel mooie ontwikkelingen waar te nemen. Dit is mogelijk geworden door veranderde wetgeving die het voeren van county-vlaggen en stadsvlaggen nu makkelijker maakt en veel meer ruimte biedt. *The Flag Institute* is het orgaan waar de vlaggen geregistreerd kunnen worden. Het instituut geeft de voorkeur aan een verhouding van de vlaggedoeken van 3:5, anders dus dan het gebruikelijke 1:2.

Door Wim Schuurman

Counties

Het Verenigd Koninkrijk is sinds 1974 verdeeld in *metropolitan* en *non-metropolitan counties*, die op bestuurlijk vlak de vroegere administrative *counties* en *county boroughs* hebben vervangen. Hiernaast kent men nog ceremonial *counties*, geografische eenheden die gebaseerd zijn op de historische *counties* van Engeland. Aan deze *counties* is een *Lord Lieutenant* aangesteld. Deze *counties* worden volgens de wet *Lieutenancies* genoemd. De naam *county* werd door de Normandiërs ingevoerd en was afgeleid van het woord *count* ofwel graaf en was dus een graafschap.

Rozenvlaggen

In dit artikel komen vlaggen van de *counties* Yorkshire, Lancashire, Derbyshire, Northamptonshire en Hampshire aan bod vanwege hun gezamenlijke kenmerk de roos.

Yorkshire

Yorkshire, eens de grootste *county* in Engeland, heeft verschillende delen van zijn grondgebied dienen af te staan aan nieuwe *counties* als Humberside en Cumbria. Sinds 1974 is het graafschap verdeeld in 3 administratieve gebieden, *South*, *North* en *West*. Desalniettemin leeft de county Yorkshire als geheel nog steeds in de harten en gedachtenwereld van de bevolking. Het is geen verrassing dat de roos van Yorkshire, die

bekend is geworden in de Rozenoorlog tussen de Huizen van Lancaster en York, symbool is gaan staan voor de county. De roos van Yorkshire kent witte bloembladen met in het midden een gele stamper; vanachter de aansluitingen van de bloembladen steekt steeds een groene punt uit. Een Yorkshire roos "staat" op een zo'n groene punt.

Om te komen tot een echte, geregistreerde county-vlag bracht de *Ridings Association* uit York een bewerkt ontwerp naar voren dat gebaseerd was op het traditionele symbool van de county, een witte roos op een blauw doek. De associatie toonde aan dat het ontwerp al

sinds de jaren 1960 in gebruik was in de scouting badge voor de *county*. De bloembladen in een dubbele krans zijn nu verluchtigd met groen-gele accenten en vanachter de kleine bladen steken nu ook punten uit. Alle groene punten zijn nu in twee tinten weergegeven. De gebruikte kleuren zijn volgens het Pantone schema blauw 300, wit, creme 617, groen 368/370 en geel 109/116.

De Ridings

Al in Saksische tijden was de *county* Yorkshire in drie administratieve gebieden verdeeld. Deze heetten *thriding* hetgeen 'een derde deel' betekende. Dit woord is geleidelijk aan verengelst tot *riding*. Alle drie hebben ze na een ontwerpwedstrijd inmiddels een eigen regionale, geregistreerde vlag.

West Riding

Dit deelgebied heeft een wit dundoek waarop een Scandinavisch rood kruis met op het snijpunten van de rode banen een Yorkshire roos op een gele zon in volle glorie. Het ontwerp is

van Michael Faul. Het symbool van de roos op de zon in volle glorie was de belangrijkste badge van de eerste Engelse koning uit het Huis York, Edward IV. Het rode Scandinavische kruis, een St. Joris-kruis, op het witte doek verwijst naar de Vikingen die zich van de 8ste tot in de 10de eeuw in Yorkshire vestigden en naar het Anglo-Scandinavisch erfgoed, dat bijvoorbeeld in plaatsnamen en Yorkshire-woorden zijn sporen heeft achtergelaten. De focus op de vlag ligt meer naar de hijszijde en verwijst zo naar het westen.

North Riding

Dit deelgebied verkreeg na een wedstrijd een regionale vlag met een groen veld waarop in het midden een Yorkshire roos op het kruispunt van een blauw, geel gezoomd kruis.

Het ontwerp is van Jason Saber. Het kruis roept het wapen van de vroegere North Riding Council op. De kleuren blauw en geel zijn die van een belangrijk religieus persoon uit de vroege geschiedenis van Yorkshire, te weten St. Wilfried. Het groene veld staat voor de *dales* en het *North Yorkshire Moors National Park* en op het boerenbedrijf, terwijl het blauw verwijst naar de vele rivieren.

East Riding

Dit gebied verkreeg ook een regionale vlag na een uitgeschreven wedstrijd. De vlag kent twee lengtebanen blauw en lichtgroen. Op de scheiding van beide helften staat een Yorkshire roos, echter met de groene punt naar boven!

Dit ontwerp is van Trevor en Thomas Appleton. De kleuren zijn volgens het

Pantone systeem blauw 300, wit, creme 617, groen 368/370 en geel 109/116. Deze riding omvat het grootste deel van de kust van de county Yorkshire en een flink gebied landinwaarts met moerassen en met weinig grote plaatsen. Vandaar de blauwe en groene vlakken.

Lancashire

De county Lancashire kent sinds 2008 een officiële county-vlag. Dit is een geel dundoek met op het midden een rode roos met een groene punt naar boven. Het graafschap kende voordien een traditionele vlag met de roos op een wit doek. Toen de Friends of Real Lancashire deze witte vlag wilden laten registreren, bleek dit niet mogelijk omdat de Schotse stad Montrose al een dergelijk model officieel bezat. In de county werd geen ontwerp-wedstrijd georganiseerd. Men greep terug op het wapen van het graafschap. Dat kent de kleuren geel en rood. Dit waren de livriekleuren voor het graafschap. De kleuren zijn in het Pantonesysteem : geel 116, rood 485, donkerrood 201, groen 354.

Derbyshire

Sinds september 2008 kent Derbyshire officieel een countyvlag met een roos erop. Voordien was er geen, wel een "banner of arms" voor de bestuursraad, de council. Zie voor dat model de site *Flags of the World*. Reporter Andy Whittaker van Radio Derby zwengelde een ontwerp-wedstrijd aan die heel veel inzendingen kreeg. Het ontwerp van Martin Enright was het winnende. De vlag kent een lichtblauw veld waarop in het midden een breed groen, wit gezoomd kruis met op het kruispunt van de verticale en horizontale armen een roos van geel en groen.

Het blauw is een van de traditionele kleuren van Derbyshire en staat voor de rivieren en stuwmeren. De kleur groen verwijst naar een county met een prachtig landschap en het kruis geeft aan dat het gebied midden in het land ligt. De roos in het midden is een Tudorroos. Deze

roos was de door de vorst toegekende badge en wordt al meer dan vijfhonderd jaar gebruikt. De roos in de kleur goudgeel staat voor kwaliteit. De kleuren zijn volgens Pantone: blauw 542, wit, groen 357, goudgeel 123.

Northamptonshire

Sinds september 2014 kent deze county een geregistreerde county-vlag. Voorheen gebruikte men in de county wel een St. Jorisvlag met de elementen van het wapen erop. Het nieuwe ontwerp kwam tot stand na een wedstrijd. Het winnende ontwerp is van Brady Ells en Ian Chadwick.

Het veld van de vlag is baksteenrood ofwel maroon in het Engels. Over het midden is een goudgeel, zwart gezoomd aflopend kruis gelegd met op het kruispunt van de armen een rode roos met een groene punt naar boven en beladen met een goudgeel vijfblad met in het midden een rode stamper. Het rood van deze roos is een nuance anders dan die van het veld. Baksteenrood en goudgeel zijn representatieve kleuren voor de county en zijn ontleend aan die van het cricketteam. Het kruis

laat zien dat het gebied als kruispunt in het land fungeert. De kleur zwart verwijst naar de leerindustrie. De roos in het midden staat bekend als 'de roos van de shires'. Deze wordt op zich al enkele eeuwen gebruikt. De onderscheidende vorm van deze roos op de vlag is speciaal gecreëerd om de roos van Northamptonshire te onderscheiden van die op andere

countyvlaggen. Volgens het Pantone kleurenschema zijn de gebruikte kleuren maroon 201, goudgeel 123, zwart, maroon 222, groen 354.

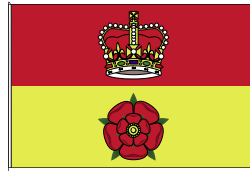
Hampshire

Hampshire, afgekort als *Hants*, is een niet-stedelijk graafschap gelegen aan de zuidkust van Engeland aan Het Kanaal en de op twee na grootste *shire county* van Groot-Brittannië. De hoofdstad is Winchester. Andere belangrijke steden zijn de havensteden Portsmouth en Southampton. Het graafschap kent een rijke maritieme geschiedenis. Hampshire is populair bij toeristen vanwege het naar Engelse begrippen zonnige klimaat en de ligging aan de kust. Ook de nationale parken *New Forest* en *South Downs* zijn publiekstrekkers. Beide beslaan samen 45% van de oppervlakte van het graafschap.

Vanaf de 9de eeuw werd Hampshire het centrum van het Saksische koninkrijk Wessex, verenigd onder koning Alfred de Grote. Vele Saksische koningen liggen begraven in Winchester. Hampshire was gedurende de Tweede Wereldoorlog van strategisch belang voor de Engelsen dankzij de aanwezigheid van vele fregatten van de *Royal Navy* die er voor anker lagen. Ook was er een legerkamp bij Aldershot en werden soldaten getraind op de *Salisbury Plain*. Supermarine, het bedrijf dat het wendbare vliegtuig de Spitfire ontwierp, had haar hoofdkwartier in Southampton. Als gevolg hiervan werd de stad meermalen door de *Luftwaffe* gebombardeerd.

De naam Hampshire is afgeleid van de toenmalige nederzetting die nu bekend staat als de stad Southampton. In het Oud-Engels heette die nederzetting Hamtun, wat zoiets betekende als dorp-stad. De omgeving of *scīr* werd toen Hamtunscīr genoemd. De afkorting Hants voor het graafschap is afgeleid van dit Angelsaksische Hamtunscīr. Van 1889 tot 1959 heette het graafschap *County of Southampton* en ook wel Southamptonshire. In 1959 werd de naam van het graafschap veranderd van Southamptonshire naar Hampshire.

In het graafschap wordt nog geen geregistreerde countyvlag gevoerd. Men bezigt er al enige tijd een dundoek van twee evenhoge

banen rood en geel met op de rode baan een kroon en op de gele baan een roos. In 1992 verkreeg het bestuur, de *County Council*, formeel een wapen dat een gouden koningskroon op een rood veld bevat met eronder een rode Tudorroos op goud. De vlag voor die *County Council* werd op 13 juli 1992 aangenomen. Deze vlag mag niet door de inwoners gevoerd worden! Inwoners en verenigingen die

nen afgeleide varianten te gebruiken. De *Wessex Society* ijvert voor een officiële countyvlag voor de inwoners en gebruikt een Saksische kroon in plaats van de koninklijke. Dit om verbinding te leggen met Alfred de Grote en met hoofdstad Winchester.

Internetbronnen
 Wikipedia Nederlands en Engels
 The Flag Institute
 English County Flags
 Flags of the World

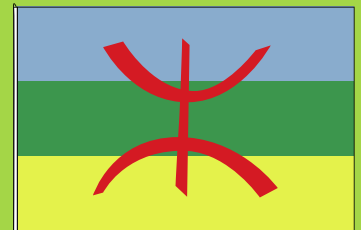
Vlag Kabylië officieel

Afb. 1

Afb. 2

Afb. 3

Afb. 4

Colofon

Stichting Vlaggenparade Rotterdam,
Stichting Vlaggenmuseum Nederland,
Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde.
Secretariaat:
Rochussenstraat 67a
3015 ED Rotterdam
010 – 2417318
keesvrijdag@upcmail.nl

VLAG! nr 18, voorjaar 2016 – ISSN 1877-167X
copyright 2016.

Stichting Vlaggenmuseum Nederland,
Stichting Vlaggenparade Rotterdam,
Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd bestand of
openbaar gemaakt door middel van druk, fotoko-
pie, microfilm of anderszins
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
de uitgever.

No part of this magazine may be reproduced in
any form by print, photoprint, microfilm or any
other means without written permission from the
publisher.

Fotografie: Tom Pilzecker/Theun Okkerse
Ontwerp: Theun Okkerse
Drukwerk: Grafisch Goed

Redactie: Hans Horsting (oud-secretaris
Vlaggenparade/Vlaggenmuseum),
Daan van Leeuwen, Theun Okkerse, Marcel van
Westerhoven (redactievoorzitter en secretaris
Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde)

Vaste medewerkers: Willem van Ham, Hans
Horsting, Daan van Leeuwen, Wim Schuurman,
Marcel van Westerhoven

Abonnement:

Leden van de Nederlandse Vereniging voor
Vlaggenkunde krijgen Vlag! als onderdeel van hun
lidmaatschap; founding members en donateurs
van de Vlaggenparade ontvangen Vlag! eveneens.
Wie lid van de Nederlandse Vereniging voor
Vlaggenkunde wil worden (Euro 25,- per jaar) en
dus Vlag! steeds wil ontvangen kan zich aanmel-
den bij: de heer M. van Westerhoven
secretaris Nederlandse Vereniging voor
Vlaggenkunde
Van 't Hoffstraat 250
2014 RM Haarlem
06 15 25 06 53
m.westerhoven@gmx.net
www.vlaggenkunde.nl

Wie donateur van de Vlaggenparade wil worden
kan daarover informatie aanvragen bij Kees Vrijdag,
e-mail: keesvrijdag@upcmail.nl
www.vlaggenparade.nl / twitter: @vlaggenparade

De Stichting Vlaggenparade Rotterdam heeft al
geruime tijd een website www.vlaggenparade.nl.

De Vlaggenparade heeft ook een Twitter account,
genaamd @vlaggenparade. Er kan nu dus ook via
Twitter worden gecommuniceerd.

De voorlopige regering in ballingschap van Kabylië staat bekend als *Anavad*. *Afbeelding 1*, logo Anavad. De Anavad is opgezet door de MAK, *Beweging voor Autonomie voor Kabylië*. De Anavad koos 10 maart 2015 als datum voor het bekend maken van de officiële vlag voor Kabylië. Die dag was de vijfendertigste verjaardag van de herdenking van de eerste protestmars van het volk van Kabylië tegen de Algerijnse koloniale macht. De vlag zal geldig zijn tot de verkiezing van een grondwetgevende vergadering, welke zal beslissen of het model bevestigd of gewijzigd wordt.

door **Wim Schuurman**

Op 18 april 2015 werd in Kabylië en verspreid over de wereld het nieuwe model voor het eerst feestelijk gehesen; in Montreal al een week eerder. Een plechtige ceremonie onder leiding van de president van de Anavad, Ferhat Mehenni, vond plaats in Parijs op het Place du Trocadero, een plek die voorkeur heeft bij mensen die voor mensenrechten opkomen en bij mensen die in Frankrijk in ballingschap leven. Een technische commissie heeft zich gebogen over kleuren, betekenis, verhoudingen en constructiewijze van het juiste model. Het esthetische aspect van de vlag brengt symbolisch de waarde van een vrij en soeverein Kabylië tot uiting.

De Anavad herinnert de Kabylen eraan dat de federale vlag van de Amazigh-volkeren eveneens in gebruik blijft. Kabylië zal net als de landen van de Europese Unie met trots twee vlaggen voeren, de eigen vlag (*Afbeelding 2*) en een die aansluit bij de federatie van Amazigh ofwel Berbervolkeren (*Afbeelding 3*).

Op 10 maart 2015 werd in het *Journal Officiel de l'Anavad* een decreet omtrent de vlag bekend gemaakt. In artikel 1-1 wordt gesteld dat de vlag uit twee verticale banen bestaat, een blauwe aan de mastzijde en een gele in de vlucht. Het blauw staat voor de vrijheid en het geel voor Kabylië. In 1-2 worden de verhoudingen van de zijden op 3:5 vastgelegd. In 1-3 staat dat het rode symbool, de Aza, het lidmaatschap van de grote Amazigh familie vertegenwoordigt. De kleur rood staat voor het leven en voor het verlangen om het eigen land te dienen. De Aza staat precies in het midden op de scheidslijn van de blauwe en gele delen. 1-4 gaat over de olijftakken die aan de onderzijde de Aza omringen en elkaar kruisen op de scheidslijn van het blauw en geel. Op het blauwe deel is de olijftak geel en op het geel is deze blauw. De takken zijn elkaars spiegelbeeld en tellen 10 bladeren en acht olijfvruchten. Takken en vruchten staan symbool voor de toewijding aan Kabylië. De Aza is gelijk aan de lez, een teken uit het Tifinagh-schrift.

Kabylië ligt in het noorden van Algerije, maakt deel uit van de Tell Atlasbergen en strekt zich uit over 7 provincies. De grootste stad daar is Tizi Ouzou ofwel Tizi Wezzu. Kabylië is een natuurlijke en historische regio. De Kabylen zijn het op een na grootste Berbervolk in de Maghreb.

Voor een eerdere publicatie over de vlag voor Kabylië e.a. zie *Vlaggentijdschrift Vexilla Nostra* 240, jaargang 39, nr 1/240, 2004, pagina's 2 t/m 4, onder de titel Tamazgha.

Bron:
http://www.siwel.info/La-Kabylie-se-dote-d-un-drapeau-officiel_a7126.html
<http://nl.wikipedia.org/wiki/Kabyli%C3%AB>
<http://en.wikipedia.org/wiki/Kabylie>
http://en.wikipedia.org/wiki/Movement_for_the_autonomy_of_Kabylie
<http://www.makabylie.info/>
http://www.siwel.info/Flag-day-in-Kabylie-the-Weekly-Standard_a7264.html

Founding mebers

